

Illamående vid avancerad cancersjukdom

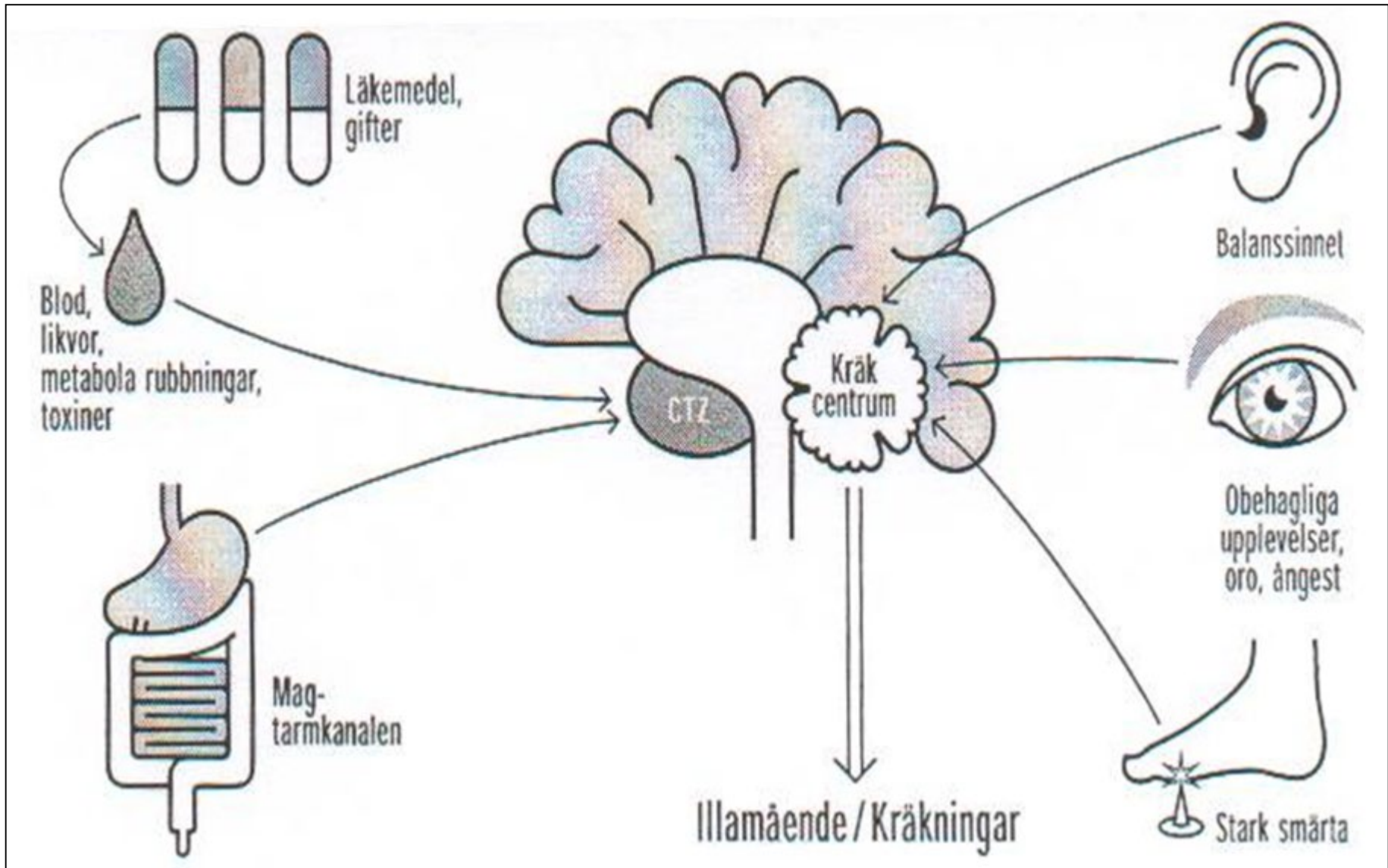
Svenska Antiemetika Gruppen
Inom Cancervård

Illamående vid avancerad cancersjukdom

- Illamående och kräkningar är inte ett diffust symtom som ska dämpas utan ett symtom som ska diagnosticeras och åtgärdas
- 60 % av patienter med avancerad cancersjukdom mår illa och ca 30% besväras av kräkningar
- Ca 40-70 % av patienter i livets slutskede mår illa
- Illamåendet benämns kroniskt om det funnits > 2 v och ej kan förklaras av cytostatika eller strålbehandling

Orsaker till illamående och kräkningar

- Diagnos och metastaslokalisering
- Onkologisk behandling
- Annan sjukdom
- Psykosocialt
- Nutritionsstatus
- Läkemedel
- Metabola rubbningar
- Munhåla
- GI
- CNS

Illamåendeanamnes & utredning

- När på dygnet?
- Något som påverkar? (positivt, negativt)
- Kräkningar? Kaskadkräkningar?
- Upphör illamåendet efter kräkning?
- Illamående innan kräkning?
- Slem?
- Känsla av vätska i buken?
- Mängd, färg, innehåll, lukt?

Ev röntgenundersökningar och blodprover,
odlingar utifrån vad anamnes ger!

THE WIZARD OF ID
av Brant Parker och Johnny Hart

prescription=recept; side effect=biverkning; dizziness=svindel; nausea=illamående

Illamående orsakat av läkemedel

- Vid opioidintag spelar histaminreceptorerna en viktig roll i de vestibulocerebellära afferenterna – ökad känslighet för rörelse
- Även nedsatt tarmrörlighet och direkt påverkan på CTZ
- Opioider - viktigt att ge förebyggande de första 7-10 dagarna
  - Meklozin (Postafen®) eller metoklopramid (Primperan®)
- Vid svårt opioidutlöst illamående kan även 5HT₃-receptorantagonist prövas (effekt via CTZ)
- Illamående vid digoxin, antibiotika, epilepsimedicin, antidepressiva, NSAID mm

Illamående av metabola rubbningar

- Uremi: 5-HT3 antagonist kan ge en god symtomlindring
- Levermetastasering: börja med metoklopramid. 5-HT3 antagonist i 2:a hand
- Hypercalcemi: symtomatisk behandling
- Kakexi – autonom dysfunktion – katabola produkter
  - steroid, metoklopramid
- Ketoacidosis och hyperglykemi: symtomatisk behandling
- Hyponatremi – viktigt med långsam korrigerings!

Gastrointestinalkanalen

Problem	Åtgärd
Svampinfektion	Antimykotika och munhygien
Stor tumör i munhåla och svalg	God munhygien
Obstipation, vanlig orsak till illamående	Optimera laxantia, byte av opioid, mer vätska
För långsam ventrikeltömning	Metoklopramid, obs aldrig om ett komplett mekaniskt hinder!
Uttalad ventrikelretention	Ventrikelsond/PEG

Gastrointestinalkanalen tarmhinder

Problem	Åtgärd
Högt hinder	Antikolinergika (Buscopan®) Okteotrid (Sandostatin®) vid stora flöden
Lågt hinder	Haloperidol (Haldol) eller antihistamin (Postafen®) vid mindre flöden
Allmänt	Kortison för att påskynda upplösning av tarmhinder 5HT3-receptorantagonist (Ondansetron®) Smärtbehandling

CNS-relaterade orsaker

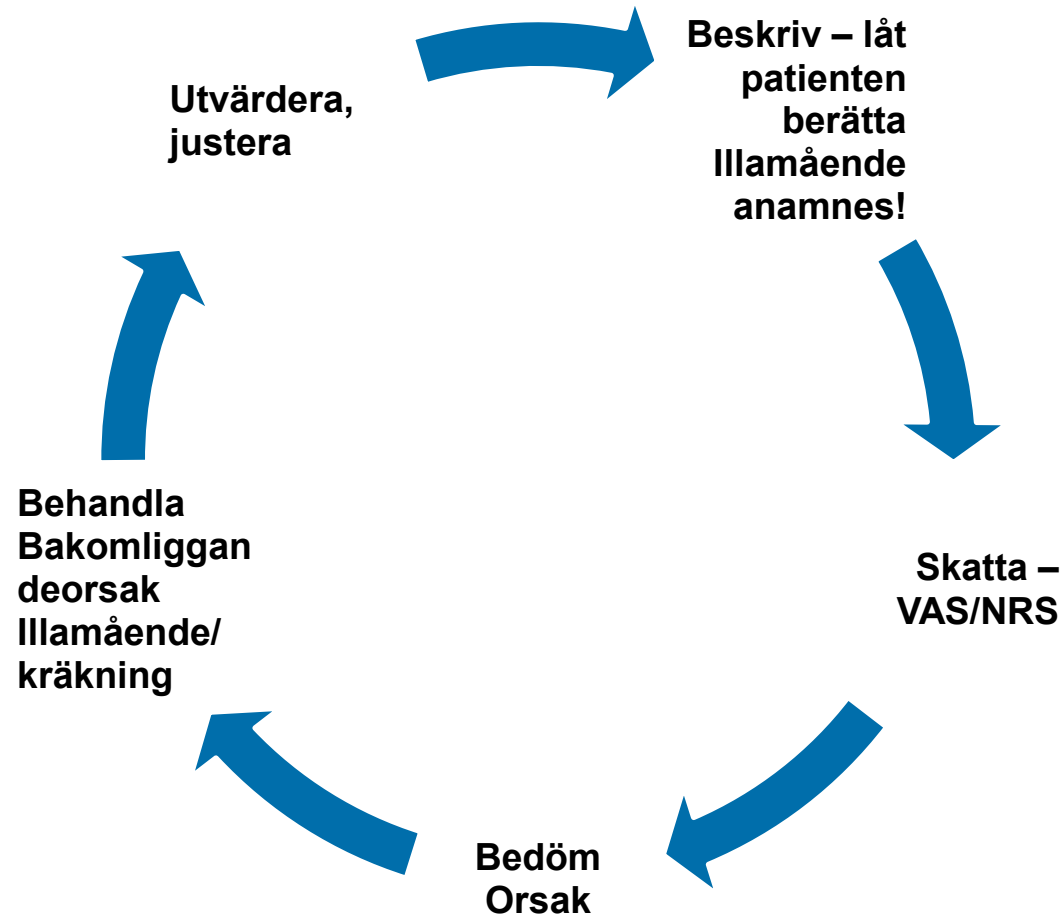
- Hjärntumörer eller metastaser i hjärnan kan ge ett ökat intrakraniellt tryck, balansorganet kan påverkas

Åtgärd

**Steroid, antihistaminer och
varsamma förflyttningar**

Symtomlindring – kliniskt arbetssätt

Omvårdnadsåtgärder

- **Kommunikationens betydelse**
- **Information och undervisning**
- **Uppmuntra patienten att berätta hur han/hon mår**
- **Tar patienten antiemetika enligt ordination?**
- **Dokumentera och utvärdera**

Omvårdnadsåtgärder, forts

- Suga på en isbit
- God munhygien
- Svårt sovrum
- Minimera illaluktande stimuli (stomier, tumörsår, matos)
- Lugn, tyst miljö

Om behandlingen sviktat

➤ Kortikosteroider

- Betametason - Betapred® 4-8 mg x 1 po

➤ Ersätt Haloperidol - Haldol med

- Proklorperazin - Stemetil® 5-10 mg Proklorperazin supp på extempore
- Droperidol - Dridol® 0,5 ml iv
- Levomepromazin - Nozinan® 5-10 mg x 1-2 im

OBS! Sedering, extrapyramidala biverkningar

➤ 5HT-3 antagonist Ondansetron® – 4-8 mg po/iv

➤ Olanzapin (Zyprexa®) po/im, aptitstimulerade

➤ Om inget annat hjälper

- Propofol (Propofol®, Diprivan®) anestesiläkemedel

Referenser

1. Ahmedzai S, Brooks D. Transdermal fentanyl versus sustained-release oral morphine in cancer pain: preference, efficacy, and quality of life. *J Pain Symptom Manage* 13:254-261, 1997
2. Bruera E, Catz Z et al. Chronic nausea and anorexia in advanced cancer patients: a possible role for autonomic dysfunction. *J Pain Symptom Manage* 2:19-21,1987
3. Bruera E, Moyano JR et al. Dexamethasone in addition to metoclopramide for chronic nausea in patients with advanced cancer: a randomized controlled trial. *J Pain Symptom Manage* 28:381-388, 2004
4. Bruera E, Seifert L et al. Chronic nausea in advanced cancer patient: a retrospective assessment of a metoclopramide-based antiemetic regimen. *J Pain Symptom Manage* 11:147-153, 1996
5. Davies MP, Walsh D. Treatment of nausea and vomiting in advanced cancer. *Support Care Cancer* 8:444-452, 2000
6. Donnely S, Walsh D. The symptoms of advanced cancer. *Semin Oncol*, 22:67-72,1995
7. Eisenclas J, Garrigue N. Low-dose levomepromazine in refractory emesis in advanced cancer: an open-label study. *Palliat Med* 19-71-75,2005
8. Fallon B. Nausea and vomiting unrelated to cancer treatment. In: Berger A et al, editors. *Principles and practice of support oncology*. Philadelphia: Lippincott-Raven; p. 179-189, 1998
9. Feuer DJ, Broadley KE. Corticosteroids for the resolution of malignant bowel obstruction in advanced gynecological and gastrointestinal cancer, *Cochrane Database Syst Rev* 2:CD001219, 2000, 2009

Referenser, fort

10. Glare P, Pereira G. Systematic review of the efficacy of antiemetics in the treatment of nausea in patients with advanced cancer. *Support Care Cancer* 12:432-440, 2004
11. Hardy J, Ling J et al. Pitfalls in placebo-controlled trials in palliative care: dexamethasone for the palliation of malignant bowel obstruction. *Palliat Med* 12:437-442, 1998
12. Ljutic D et al. Comparison of ondansetron with metoclopramide in the symptomatic relief of uremia-induced nausea and vomiting. *Kidney Blood Press Res.* 25(1) 61-64, 2002
13. Lundström S, Zachrisson U. When nothing helps: propofol as sedative and antiemetic in palliative cancer care. *J Pain Symptom Manage* 20:570-577, 2005
14. Palmer R. Efficacy and safety of granisetron in two special patient populations: children and adults with impaired hepatic function. *Semin Oncol.* Jun;21 p. 22-25, 1994
15. Ripamonti C et al. The role of somatostatin and octreotide in bowel obstruction: pre-clinical and clinical results. *Tumori* 87:1-9, 2001
16. Ripamonti C, Bruera E. Palliative management of malignant bowel obstruction. *Int J Gynecol Cancer* 12:135-143, 2002
17. Ripamonti C, Eason A. Management of malignant bowel obstruction. *Eur J Cancer* 44:1105-1115, 2008
18. Ripamonti C, Twycross R et al. Clinical-practice recommendations for the management of bowel obstruction in patients with end-stage cancer. *Support Care Cancer* 9:223-233, 2001

Referenser, fort

19. Srivastava M, Brito-Dellan N et al. Olanzapine as an antiemetic in refractory nausea and vomiting in advanced cancer. *J Pain Symptom Manage* 25: 578-582, 2003
20. Teunissen S, Wesker W et al. Symptom prevalence in patients with incurable cancer: a systemic review. *J Pain Symptom Manage* 34:94-104, 2007
21. Tuca A, Roca R et al. Efficacy of granisetron in the antiemetic control of nonsurgical intestinal obstruction in advanced cancer: a phase II clinical trial. *J Pain Symptom Manage* 37:259-270, 2009
22. Vella-Brincat J et al. Haloperidol in palliative care. *Palliat Med* 18:195-201, 2004
23. Wood G, Shega J. Management of intractable nausea and vomiting in patients at the end of life. *JAMA* 298:1196-1207, 2007

